Tanévzárók az Erzsébet Tudományegyetemen

k, 2014/06/24 - 09:41 -- Polyák Petra
A Pécsi Tudományegyetem (PTE) idén június 19-én tartotta a 2013/2014-es tanév Tanévzáró Ünnepi Szenátusi Ülését a Halasy-Nagy József aulában. Az ünnepség legfontosabb programpontjai – a rektori köszöntőt követően – a professzor emeritus, a címzetes tanári és docensi címek adományozása; valamint a habilitált doktori és doktori oklevelek átadása voltak. (Az Ünnepi Szenátusi Ülésről készült beszámoló és videó megtekinthető itt [1].) A két világháború közötti doktoravatásokra külön ünnepségen került sor, így a tudományegyetemek tanévzáró rendezvényeinek időpontja és programja némileg különbözött a maitól.

Meghívó az Erzsébet Tudományegyetem (ETE) 1930. május 25-i tanévzáró ünnepélyes közgyűlésére (PTE EL VIII. 101. b. 35. d. 2093-1929/30.)

Az időpont

A tanévzáró ünnepélyt a budapesti Pázmány Péter és a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen az alapítási évfordulón, azaz május 13-án, illetve május 29-én tartották, a debreceni Tisza István Tudományegyetemen erre valamivel később, – az alapítás évfordulójától függetlenül – a második félévi szorgalmi időszak végén, nagyjából június 8. körül került sor.[1]

Meghívó a szegedi Ferenc József Tudományegyetem 1931. május 29-i tanévzáró ünnepélyére (PTE EL VIII. 101. b. 40. d. 1641-1930/31.)

Meghívó a debreceni Tisza István Tudományegyetem 1931. június 6-i tanévzáró ünnepségére (PTE EL VIII. 101. b. 41. d. 1720-1930/31.)

Az Erzsébet Tudományegyetem esetében az egyetem alapítási ünnepével a tanévzárót nem lehetett összekötni: az alapítási dátumaként értelmezett július 7. (az egyetemet életre hívó 1912. évi XXXVI. törvénycikk szentesítésének évfordulója) túl későn volt, s az egyetem alapításáról egyébként is az Erzsébet napi ünnepségek keretében emlékeztek meg, melyet egyszerre tartottak az egyetem név- és születésnapjának. A tanévzáró ünnepséget eleinte a szorgalmi időszak végét megelőző 1-2 napban, általában május 31. körül tartották, majd 1929-ben – az egyetemi ünnepségek időpontjának és forgatókönyveinek egységes rendezésekor – május utolsó vasárnapját, a hősök emlékünnepét[2] jelölték meg a tanévzárás időpontjaként.[3] Az időpont kijelölésénél fontos szempont volt, hogy egybeessen a nemzeti ünneppel, 1934-re azonban kiderült, hogy bár az évzáró ünnep fényét emeli, korántsem praktikus azt a nemzeti ünnepen tartani, hiszen így nemcsak az oktatók nem tudnak részt venni a hivatalos, állami ünnepségeken, de a városi hatóságok sem az egyetemi tanévzárón, ezért 1934-től a tanévzáró időpontja május utolsó szombatja lett.[4] (Általában az ünnepséget összehangolták a rektorválasztó üléssel, hogy azokon egyúttal a soproni evangélikus hittudományi kar dékánja is biztosan részt tudjon venni.) A második világháború alatt előfordult, hogy az ünnepély elmaradt, vagy nem a kijelölt időpontban tartották meg.

1947-ben Krisztics Sándor rektor javasolta, hogy térjenek vissza az eredeti időponthoz és programhoz, végül – valószínűleg időpont-egyeztetési problémák miatt – a II. félév zárását (június 1.) követő első vasárnapra, június 8-ára halasztották az ünnepélyes tanévzárót.[5] Az időpont (ahogy a félév zárása) a következő években tovább „csúszott", a tanévzárót 1949-ben már június 20-án tartották.[6]

Meghívó a PTE 1949. június 20-i tanévzáró ünnepélyes közgyűlésére (PTE EL VIII. 101. b. 122. d. 751-1949/50.)

A programok

A tanévzáró ünnepségek hagyományosan két részből álltak: (katolikus, protestáns és izraelita) istentiszteletekből és ünnepélyes közgyűlésből. Az ETE-n az ünnepélyes közgyűlés eleinte a rektor értékelő beszédét, valamint a rektort adó kar[7] dékánjának előadását jelentette, 1929-től azonban (a társegyetemek mintájára) a közgyűlés programjába bekerült az év közben kiírt pályatételekre beérkezett pályamunkák értékelése és a pályadíjak kiosztása.[8] Ekkorra ugyanis a pályadíjak kiosztásához szükséges anyagi fedezet megfelelően biztosítottnak tűnt (Pécs városa rendszeresen támogatta a bölcsészkart, Molnár Kálmán jogászprofesszor pedig 1928 februárjában felajánlotta, hogy mindaddig, amíg Pécsett tanít és az összeg máshonnan nem biztosított, minden tanévben annyi 100 pengős pályadíjat bocsát a jogi kar rendelkezésére, ahány betöltött tanszéke van).[9]

Meghívó az ETE 1932. május 22-i tanévzáró ünnepélyes közgyűlésére (PTE EL 104. b. 20. d. 451-1931/32.)

A tanévzáró végleges programja a következő évben alakult ki, ekkor került sor az egyetemi ünnepségek forgatókönyvének egységes megállapítására. Az ünnepség a különböző hitfelekezetek templomaiban tartott istentisztelettel kezdődött, ezt követette – a legfeljebb másfél órás – tanévzáró ünnepélyes közgyűlés, melyet a rektor rövid évzáró beszéddel nyitott meg. Ezt a tanév során elhunyt egyetemi tanárokról tartott emlékbeszéd követte, melyet mindig abból a karból felkért előadó tartott, melyhez az elhunyt is tartozott. Molnár Kálmán ezzel kapcsolatban azt is javasolta, hogy „*az egyes karok kéressenek fel, hogy az emlékbeszéd tartása kérdésében ne azonnal a gyászeset alkalmával, hanem legkorábban a gyászeset után egy hónappal hozzanak határozatot. Éppen nem kívánatos ugyanis, hogy a részvét momentán befolyása s így szubjektív szempontok hatása alatt esetleg olyan emlékbeszéd tartása határoztassék el, amely az emlékbeszéd megtartására kijelölt tanárt nehezen megoldható feladat elé állítaná*."[10]

Az emlékbeszédet „*az egyetem hősi halottairól, az ezeréves magyar haza igazságtalan szétdarabolásáról, nemkülönben a magyar ifjúságra váró nagy feladatokról*" való megemlékezés követette, illetve „ezzel *kapcsolatban ünneplése az egyetem azon hallgatóinak, akik kitartó szorgalommal a békés munka hőseivé küzdötték fel magukat, aminek elismeréséül és jeléül kapják a kitűzött pályadíjakat.*"[11] E beszédet a rektort adó karból kijelölt tanár tartotta, majd a rektort adó kar dékánja felolvasta a pályamunkákról szóló kari jelentéseket és a rektor kiosztotta a pályadíjakat.[12] A tanévzárók rendszeres közreműködője volt az Egyetemi Énekkar is.

Ifj. Veress Endre válasza a rektor felkérő levelére, 1947. máj. 17. (PTE EL VIII. 101. b. 109. d. 1057-1946/47.)

Meghívók és meghívottak

1932-ben az evangélikus és református egyház közös kérvénnyel fordult az Egyetemi Tanácshoz, annak érdekében, hogy a tanévnyitó és –záró alkalmából kibocsátott meghívókon ne csak a Veni Sancte és Te Deum legyen feltüntetve, hanem a protestáns templomokban ez alkalomból tartandó istentiszteletek időpontja is. Az evangélikus hittudományi kar úgy nyilatkozott, hogy „*nem csinál ugyan abból sérelmet, ha a protestáns istentiszteletek tartása a meghívókról elmarad, de az érzékenységgel is számolni kell*.” A Tanács általában jogosnak találta a kérdést, (tévesen) azzal érvelve, hogy a hallgatók többsége protestáns vallású.[13] Ugyanakkor úgy vélte, hogy ha feltüntetik a protestáns istentiszteletek időpontját, akkor az izraelita istentiszteletét is fel kell, ezzel azonban a professzorok többsége nem értett egyet.[14] Emiatt végül elutasították a protestáns egyházak kérését, de – „ellenételezésként” – helyt adtak az evangélikus hittudományi kar kívánságának, hogy ezentúl az evangélikus és református istentisztelet is hivatalos istentiszteletnek minősüljön, és „*azokon a Tanács képviseletéről* (…) *oly módon történjék gondoskodás, hogy a kiküldöttek teljes istentiszteletet hallgathassanak végig*.” Vagyis a katolikus mise egy órával korábban, azaz 9 órakor, az evangélikus és református istentisztelet 10 órakor, a közgyűlés pedig 11-kor kezdődjön.[15]

Wallenstein Zoltán, a Pécsi Izraelita Hitközség főrabbijának levele Vinkler János rektornak, 1940. máj. 22. (PTE EL VIII. 101. b. 109. d. 1057-1946/47.)

A tanévzáró ünnepélyre a kormányzót, a felsőoktatás állami irányításának prominenseit (minisztert, államtitkárokat és tanácsosokat), a társegyetemek képviselőit, a katolikus, protestáns és izraelita egyházak képviselőit, a hallgatói ifjúsági szervezetek országos vezetőit, valamint Pécs vezető tisztviselőit, országgyűlési képviselőjét, illetve az egyetem tekintélyes támogatóit stb. hívták meg. Eleinte – ahogy említettük – a hősök emlékünnepével megegyező időpont miatt többen nem tudtak részt venni az ünnepélyen, de hivatalos vagy egyéb elfoglaltság miatt később is gyakran előfordult, hogy a meghívottak kimentették magukat a részvétel alól. 1948-ban Ortutay Gyula, vallás- és közoktatásügyi miniszter azt is kikötötte, hogy azon ünnepségek időpontját, melyeken személyesen részt vesz vagy felszólal, maga határozza meg.[16]

Magyary Zoltán levele Weszely Ödön rektornak, 1930. máj. 23. (PTE EL VIII. 101. b. 35. d. 2093-1929/30.)

Körözvény az egyetemi tanévzárót követő ebédről, 1942. máj. 28. (PTE EL VIII. 101. b. 88. d. 1447-1941/42.)

Tóth László (1940-es bezárásáig az ETE bölcsészkara tanárának) távirata, 1942. máj. 28. (PTE EL VIII. 101. b. 88. d. 1447-1941/42.)

Az utolsó – hagyományos értelemben vett – tanévzáró ünnepélyt 1950. június 17-én tartották, az 1950/51. tanév végén a közoktatásügyi miniszter ugyanis a következő utasítást küldte a felsőoktatási intézményeknek: *„A tanév befejezésével az egyetemek és főiskolák nem tartanak külön ünnepélyes évzárót. Karok szerint meg kell szervezni azonban a tanulmányi jutalmak kiosztását, rövid ünnepség keretében, ahol a jó tanulás jutalmazásán legyen a hangsúly.”*[17]

Meghívó az utolsó "hagyományos" tanévzáróra (PTE EL VIII. 101. b. 122. d. 751-1949/50.)

A képeket Ruprech Judit készítette.

Polyák Petra

[1] PTE EL VIII. 101. a. ETE 1928/29. tanévi X. rendes tanácsülése, 1929. június 26., 12. pont.

[2] A *„most dúló háborúban a hazáért küzdő hősök emlékének megörökítéséről”* az 1917. évi VIII. törvénycikk [2] rendelkezett először, az 1924. évi XIV. törvénycikk [3] pedig május utolsó vasárnapját nemzeti ünneppé (a Hősök emlékünnepévé) nyilvánította.

[3] PTE EL VIII. 101. a. ETE 1928/29. tanévi X. rendes tanácsülése, 1929. június 26., 12. pont.

[4] PTE EL VIII. 101. a. ETE 1933/34. tanévi X. rendes tanácsülése, 1934. június 23., 23. pont.

[5] PTE EL VIII. 101. b. 109. d. 1057-1946/47.

[6] PTE EL VIII. 101. b. 122. d. 751-1949/50.

[7] A rektort minden évben más karból választották. A karok sorrendjét az Erzsébet Tudományegyetem szervezeti és működési szabályzata határozta meg, de a sorrendiség jelentőséget csak az orvosi és bölcsészkar kiépülésével, 1918-tól kapott. Ekkortól a rektori tisztséget sorrendben a jogi, az orvosi, majd a bölcsészkarból választott professzorral töltötték be. Ettől mindössze egyszer tértek el: az 1921/22. tanévre a jogi kar pozsonyi tartózkodása miatt orvosi kari rektort választottak (a következő tanévben pedig jogi karit). Az 1941/42. tanévben pedig annak ellenére megtartották a sorrendet, hogy a bölcsészkar működése éppen „szünetelt”. A kar fenntartásához való ragaszkodás kifejezéseképp az egykori bölcsészkari professzort, Vargha Damjánt választották rektornak. Szabályzat a Debreceni és Pozsonyi Magyar Kir. Tudományegyetemek szervezetéről, tanulmányi és vizsgarendjéről. Pécs, 1934. 51. §; PTE EL VIII. a. ETE 1920/21. tanévi IV. rendkívüli tanácsülése. 1921. június 7.

[8] PTE EL VIII. 101. a. ETE 1928/29. tanévi X. rendes tanácsülése, 1929. június 26., 12. pont.

[9] Uo.

[10] PTE EL VIII. 101. a. ETE 1929/30. tanévi IV. rendes tanácsülése, 1929. december 19., 8. pont.

[11] Uo.

[12] Uo.

[13] A rendelkezésünkre álló adatok ezt nem támasztják alá: az 1932/33. tanév II. félévében a hallgatóknak „mindössze” 22%-a volt protestáns (14% evangélikus és 8% református), több mint 61%-uk római katolikus vallású, 14%-uk pedig izraelita vallású volt. (Az egyetemen tanult még 1-1 görögkeleti és unitárius vallású hallgató is.) Szabó Pál: A M. kir. Erzsébet Tudományegyetem és irodalmi munkássága. Pécs, 1940. 116.

[14] PTE EL VIII. 101. b. 46. d. 325-1932/33.

[15] Uo.

[16] PTE EL VIII. 202. b. 7. d. 378-1947/48.

[17] PTE EL VIII. 202. b. 28. d. 454-1950/51.

Forrás webcím:https://leveltar.pte.hu/content/tanevzarok-az-erzsebet-tudomanyegyetemen

Hivatkozások
[1] http://pte.hu/hirek/tanevzaro_unnepi_szenatusi_ules_2014 [2] http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=7380 [3] http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=7597